

Høring – NOU 2014:9 – Ny adopsjonslov

Høring fra Forskergruppen for barnerett, Det juridiske fakultet, UiT Norges Arktiske Universitet

Vi viser til de omfattende drøftelsene i NOU 2014:9 og høringsbrevet av 04.12.14. Forskergruppen ønsker å komme med bemerkninger til enkelte av forslagene i utkastet.

§ 1 Lovens formål

Vi er positive til at adopsjonsloven får en formålsparagraf, men mener at det forslaget er noe upresist. Forslaget lyder;

«Formålet med loven er å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre gjennom adopsjon.»

Ved adopsjon av personer som er fylt 18 år er formålet med loven å bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre.»

Formuleringene i begge ledd er etter vår mening noe uklare, og tungt lesbare. Tillegget om «tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre» er etter vår mening unødvendig, og gir en nokså vag og upresis henvisning til et forhold som kan være av svært ulik art, både faktisk og rettslig. Første ledd kan eksempelvis formuleres uten dette tillegget på følgende måte; *«Formålet med loven er å gi barn en trygg oppvekst ved å etablere varige, rettslige bånd mellom barn og adoptivforeldre, gjennom en adopsjon.»*

I andre ledd kan det se ut til at adopsjonen skal bekrefte rettslige bånd, altså at det allerede eksisterer rettslige bånd. Dette vil ikke være tilfelle. Trolig kan dette oppklares ved å sette inn et komma etter ordet «rettslig», men setningen kan nok vel så gjerne omformuleres for å unngå tvil. Henvisningen til «forholdet mellom barn og foreldre» synes upresis også her.

I tillegg kan det spørres om ikke det som i § 1 anføres å være formålet med loven, strengt tatt er formålet med adopsjon, og ikke med loven?

§ 3 Hensynet til barnets beste

Det er bra at det presiseres at barnets beste skal være det overordnede hensynet i adopsjonssaker, og at dette også gjelder saksbehandlingen. Likeledes at barnets beste fremgår av en egen bestemmelse. Det er tilstrekkelig om paragrafens overskrift er «Barnets beste», altså at «hensynet til» utgår.

Hva gjelder innholdet kan formuleringen «klart sannsynlig» diskuteres. Slik bestemmelsen er formulert synes det uklart om det er en bevisregel eller om det knytter seg til den innholdsmessige avveiningen av barnets beste. Selv om vi ser at det kan være en glidende overgang mellom disse vurderingene i praksis, kan lovforslaget virke forvirrende og uklart. Et spørsmål er også om det ved forhåndssamtykke er mulig å slå fast at adopsjonen klart sannsynlig vil bli til barnets beste, siden det da ikke vil være klart hvilket barn det gjelder?

§ 5 Krav til ekteskap og samboerskap

Tredje ledd i § 5 innebærer en endring av gjeldende rett, slik at en søker som er gift eller samboende i noen tilfeller skal kunne adoptere alene. I følge forslaget skal dette gjelde tre tilfeller, alle hvor søkeren har en særlig tilknytning til barnet. Det kan hevdes at forslaget er et forsøk på å tilpasse adopsjonslovgivningen til samfunnsutviklingen og samlivsmønstrene. Vi stiller spørsmål ved om det foreslåtte vil være en endring som er i barnets interesser og om en slik løsning i større grad kan åpne for at det rettslige foreldreskapet blir et «forhandlingskort» i konflikter mellom voksne. Det kan videre spørres hvilken rolle eller betydning den av ektefellene/samboerne som ikke skal adoptere, skal ha for adopsjonsspørsmålet og utfallet av det, særlig hva gjelder holdning til adopsjonen og omsorgsevne jf. vilkårene i forslagets § 4.

§ 8 Barnets deltakelse og samtykke

I § 8 foreslås det at kravet om at barnet må samtykke til adopsjon, skal heves fra 12 års grensen som er gjeldende rett, til 14 år. Barn mellom 12 og 14 år skal ifølge forslaget ha en rett til å motsette seg adopsjon. Den generelle utviklingen innenfor barnerettslige spørsmål, både nasjonalt og internasjonalt, går i retning av å gi barn økt med- og selvbestemmelse. Her foreslås det motsatte og i realiteten en innskrenkning av barns rettigheter. En slik endring bør ha gode grunner. Vi kan ikke se at det er anført tilstrekkelig gode grunner for å endre gjeldende rett. At en rett til å nekte adopsjon, skal være mindre belastende eller vanskelig for et barn, enn det å skulle samtykke, fremstår ikke klart for oss. Etter vår mening bør samtykkekompetansen være slik den er i dag, at barn må samtykke til adopsjon fra fylte 12 år.

Adopsjonslovutvalget synes også å ville endre den praksis som i dag fremgår av rundskriv Q-1045, om at stebarnsadoptjon som hovedregel skal avvendes til barnet er 12 år og selv kan samtykke. Gjeldende rett er begrunnet med at omsorgssituasjonen til barnet allerede er stabil og at det av hensyn til barnets rettigheter som selvstendig individ, da bør avvendes til barnet selv skal delta i avgjørelsen. Dette, sammenholdt med at rundskrivet inneholder en unntakshjemmel ved «særlige grunner», gjør at vi ikke ser behov for en endret praksis i tråd med adopsjonslovutvalgets vurderinger.

§ 8 inneholder også presiseringer av at barn må få tilpasset informasjon og veiledning, noe som etter vår mening er viktige presiseringer. I lys av barnerettens utvikling vil vi likevel spørre om det her er nødvendig å trekke inn aldersgrensene, 7 år og yngre barn som er i stand

til å forstå. Kanskje er det på tide at man går bort fra disse aldersgrensene som er nokså tilfeldig satt, og heller har generelle bestemmelser om at «barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal få informasjon om hva en adopsjon innebærer, og veiledning som er tilpasset barnets evne til å forstå». Kanskje vil det gi mindre fokus på alderen 7 år og større fokus på det konkrete barnets evner og utvikling.

§ 11 Avgjørelsesmyndighet

Forskergruppen er positiv til at det foreslås en endring slik at adopsjon av barn hvor barnevernet har overtatt omsorgen, skal behandles etter § 4-20 i barnevernloven. Etter gjeldende rett kan slike saker behandles etter adopsjonslovens regler, dersom foreldrene samtykker til adopsjonen. I praksis er det trolig slik at sakene veksler litt mellom å bli behandlet etter barnevernloven og adopsjonsloven. Vi finner at den beste løsningen er at barnevernlovens regler anvendes når omsorgen er overtatt. Dette har sammenheng med grensen mellom frivillighet og tvang som kan være problematisk i barnevernssaker, og det gir bedre sammenheng med reglene for omsorgsovertakelse hvor tvangshjemmelen benyttes, også om foreldrene samtykker.

Vennlig hilsen

Forskergruppen i barnerett ved Det juridiske fakultet, UIT Norges Arktiske Universitet
v/ forskergruppeleder

Lena R. L. Bendiksen

Professor dr. juris

Universitetet i Tromsø, Det juridiske fakultet

9037 Tromsø